O dispoziţie administrativă, inedită, a lui Varlaam, mitropolit de Bălgrad

ANCA OPAIŢ
Biblioteca Academiei Române
Filiala Cluj-Napoca

Abstract

A New, Administrative Act of Varlaam, Metropolitan Bishop of Bălgrad

This paper describes a manuscript which can be found in the Special Collections Fund in the Romanian Academy Library of Cluj-Napoca.

It is an act signed in original by Varlaam, Metropolitan bishop of Transylvania. It is an administrative act, written in Romanian with Cyrillic alphabet, and it dates back on the 27th of June, 1688.

Keywords: *Varlaam, Bălgrad, Special Collections Fund, administrative act, Romanian Academy Library in Cluj-Napoca.*

În cadrul Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca, în Fondul de Colecţii Speciale, se află un exemplar manuscris, sub cota Manuscris slav 18, care, pe coperta I interior, are lipită o filă de hârtie, al cărei text este semnat în original de Mitropolitul Varlaam al Ardealului şi ştampilat cu o pecete de fum.

BDD-A19416 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:49 UTC)

Conţinutul textului este scris cu cerneală neagră, în româneşte, cu caractere chirilice semicursive şi este unul de factură administrativă. Prin acesta se aduceau la cunoştinţă câteva dintre hotărârile luate în cadrul soborului bisericesc din Bălgrad, patronat de „vlădica" Varlaam: simbria preoţilor români din Ardeal, plata taxelor pentru diverse servicii religioase, precum şi pedepsirea neîndeplinirii acestor obligaţii de către enoriaşii fiecărei parohii româneşti.

Actul este datat la 27 iunie 1688, Bălgrad,[1] semnat în original de mitropolit şi validat cu pecetea personală, de formă circulară, din care se mai distinge, pe margine, însemnarea: „...*МІТРОПОЛИТ*... ," iar în centru pare a fi un oval şi un fragment de amprentă digitală. Ştampila este neclară ca urmare a trecerii timpului şi a diferiţilor factori care au dus la deteriorarea suportului pe care a fost aplicată. De altfel, materialul de scris este afectat în mai multe locuri, de carii sau, pur şi simplu, de utilizarea acestei file ca forzaţ pentru copertă, fiind lipită de aceasta la una din restaurările timpurii ale manuscrisului slavon (probabil în secolul al XVIII-lea).

Mai jos este redat textul dispoziţiei administrative:

„... la Hristos Du/mnezeu/ şi milostiviilor voastre ... a jaloba ...ului milostiviilor voastre ... /po/roncescu nice unul dintre care nu vă plătescu ... /săm/brii voastre ce preoţască sau să îngropă moşiile ... întra-acela sat să nu ţie nice unul popă lege sătenilor ... ce la beserecă de să vor înţelege, de nu să plătescu ... vor afla că s-au streinat moşiile beserecii sau s-au ... obiceait plata popiilor, unul ca acela va fi fără ...opie şi să va globi cu globă de 66 de florinţi ... cum au rănduită ţara cu cinstitul pişpecul Horti Ştifan şi părintelui vlădica Varlaam în săborul mare în Belgrad. Aceasta sămbrie să fie popiilor rumăneşti din toată Ţara Ardelului, în toate satele rumăneşti, tot omul o clae de grău şi una de ovăs şi o zi de cosă şi altă de secere pănă în sară şi în zua de Săn Petru un caş. Cine nu va veoi, să plătescu preţul caşului în zua de Paşti.

[1] Azi, localitatea Alba-Iulia.

BDD-A19416 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:49 UTC)

Totor de botez 12 ban, de cununie 12 ban şi ce să va străca ceva la casa popi satul să diregă cum deragă besereca aşa să grijască şi casa popilor, pre popa să-l biguluiască cumu-şi biguluiesc toate li/m/bile popi săi ... răul cu lucrure şi păpeşti şi mireneşti. La casa popii să nu margă, nice la marha popiilor, nice cu birăul, nice cu săgăbirăul, nice cu birăul satului fără ştire pişpecului, al craiului şi fără ştire vlădicăi. Iară care satu nu va asculta de aceasta carte uni ca ceştia să fie fără de lege. M/ese/ţ (luna) i/u/n/ie/ 27, 1688. Scris în Belgrad. Vladica Varlaam (semnătură autografă)."

Într-una din lucrările sale,[2] Nicolae Iorga amintea că Varlaam, ucenic al mitropolitului muntean cu acelaşi nume, a fost numit mitropolit al Ardealului în decembrie 1685 şi reconfirmat de principele Apaffy la 19 aprilie 1686 (+1692). Acesta a colaborat îndeaproape cu episcopul Ştefan Horty fără, însă, a confunda ortodoxismul cu calvinismul impus; cu învoiala lui au ieşit de sub tipar cărţi de slujbă în limba română: ***Ceasloveţ*** şi ***Rânduiala diaconstvelor***, în 1687, şi ***Poveste la 40 mucenici*** şi ***Molitvenic***, în 1689.[3]

Pentru o cercetare mai extinsă pot fi consultate şi lucrările:

[2] Nicolae Iorga, ***Istoria Bisericii Româneşti şi a vieţii religioase a românilor***, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, vol. I-II, Bucureşti, Editura Ministerului de Culte, 1930.

[3] ***Bibliografia românească veche***, vol. I, Bucureşti, 1908, p. 279-280, 291, 296.

BDD-A19416 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:49 UTC)

- Augustin Bunea, ***Ierarchia românilor din Ardeal şi Ungaria***, Blaj, s.n., 1904.
- Timotei Cipariu, ***Acte şi fragmente latine româneşti pentru istoria beserecei române, mai ales unite***, Blaj, s.n., MDCCCLV (1855).
- Johann Hintz, ***Geschichte des Bisthums der griechischnichtunirten Glaubensgenossen in Siebenburgen***, Sibiu, s.n., 1850.
- Nicolae Iorga, ***Sate şi preoţi din Ardeal***, Bucureşti, s.n., 1902.
- August Treboniu Laurian, ***Documente istorice despre starea politică şi religioasă a românilor din Transilvania***, în ***Magazin istoric pentru Dacia***, III, 1846.
- Alexandru Geanoglu Lesviodax, ***Istorie bisericească pre scurt, cuprinzătoare de cele mai vrednice de ştiut întâmplări a sfintei biserici răsăritene, precum propoveduirea credinţii, goanele, eresurile, soboarele, ş.c.l.***, Bucureşti, s.n., 1845.
- Ioan Lupaş, ***Istoria bisericească a românilor ardeleni***, Sibiu, s.n., 1918.
- Petru Maior, ***Istoria bisericii românilor***, ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Ioan Chindriş, Bucureşti, Editura Viitorul Românesc, 1995.
- Samuil Micu, ***Historia daco-romanorum sive valachorum***, în ***Foaie pentru minte, inimă şi literatură***, nr. 11-30, 1862.
- Nicolae Popea, ***Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea şi restaurarea ei***, Sibiu, s.n., 1870.

BDD-A19416 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:49 UTC)